

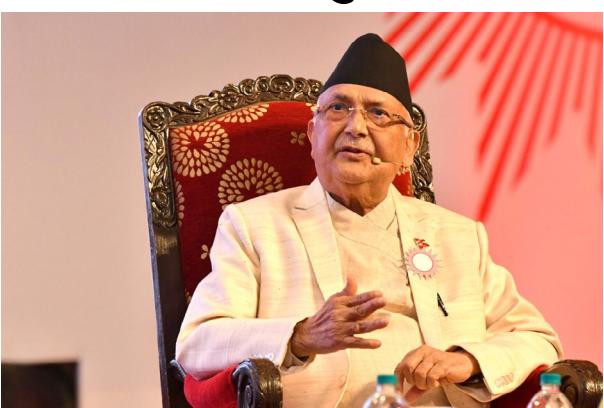
ओलीप्रति भापाका आदिवासीहरु सचेत

विर्तमोड(प्रस) । आदिवासी जनजाति समुदायपरिस कसारात्मक धारणा नराखेको आरोप लागेका एपाले अध्यक्ष केपी ओलीले छक्काँदै आएकाले यसपटकको निर्वाचनमा भापाका आदिवासी जनजातिहरु सचेत देखिएका छन् । लखनपुरमा रहेको आदिवासी रंगशालाको नामकरणलाई लिए ओलीले छक्काएपछि जिल्लाका आदिवासी जनजातिहरु भस्किएका हुन् । विगतमा आदिवासी रंगशाला भनेत नामकरणपछि शिलान्यास समेत भइसकेको अवस्थामा त्यसलाई उल्टाहाँदै ओलीले मन भण्डारी रंगशालाको बखेडा भिक्केपछि आफूहरु उनीप्रति विश्वस्त बन्न नसकेको नेपाल आदिवासी जनजाति समुदायभापाका अध्यक्ष पाण्डवलाल चौधरीले बताए । एपाले अध्यक्ष ओली र स्थलये आदिवासी रंगशाला हुन नदिएको अवस्थामा एपालेकाट प्रदेशसभा निर्वाचनका उमेदवार हिक्मतकुमार कार्कीले यस निर्वाचनमा त्यसलाई आदिवासी रंगशालाको रूपमा विकास गर्ने चुनावी प्रतिवद्धता

गएपछि सोको कार्यान्वयनका लागि प्रतिबद्धता लिने मुख्य उद्देश्य रहेको जनाइएको छ । महासंघका अध्यक्ष चौधरीले भापा ६५ प्रतिशत जनसङ्ख्या आदिवासी रहे पनि आदिवासीको मुद्दा ओभेलमा परेको बाबी गरे । 'आदिवासीको धर्म, भाषा, लिपि, संस्कार संस्कृति लोप हुँदै गएको छ, उनले भने, 'त्यसको संरक्षण राज्यबाट हुन सकेको छैन, आदिवासीको माग सम्बोधन हुन जस्ती छ ।' महासंघले कुनै पनि दलको उमेदवारलाई काखापाखा नगर्ने त आदिवासी जनजातिको मुद्दामा प्रतिबद्धता लिने उद्देश्यले अन्तर्राष्ट्रिय गर्न लागेको जनाइएको छ । भापा क्षेत्र नं. १ मा १७ गते कार्यान्वयनमा नआएको, अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठन (आइलाओ)को १६९, मा उल्लेख भएका आदिवासी जनजातिका कुराहलुको बेवास्ता गर्ने भएको हो । महासंघले चौधरीको अध्यक्षतामा भएको कार्यक्रमको सञ्चालन सञ्चित लक्षण श्रेष्ठो गरेका थिए ।

एमाले घोषणापत्रमा फेरि पानीजहाज र विद्युतीय रेल !

भापा(प्रस) । नेपाल (एमाले)ले चुनावी घोषणापत्र सार्वजनिक गरेको छ । मंगलबार दिउंसो काठमाडौंको याक एड यति होल्टमा अध्यक्ष केपी शर्मा ओलीले डिजिटल प्रविधिवाट आसन प्रतिनिधिसभा र प्रदेशसभा निर्वाचनका लागि पार्टीको घोषणापत्रमा सार्वजनिक गरेका हुन् । घोषणापत्रमा पार्टीले अधी सारेको 'समृद्ध नेपाल: सु-खी नेपालीको राष्ट्रिय संकल्पलाई निरन्तरता दिइएको छ । करिब २० हजार शब्द रहेको घोषणापत्रमा मुलुकको समृद्धिका लागि राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको निर्माण जोडे दिएको छ । घोषणापत्रमा सूर्य चिन्हमा किन मतदान गर्ने भने कुरालाई प्रदृश याउने प्रयास गरिएको बताइएको छ । एमाले आपासो घोषणापत्रमा २० वटा विषयमा 'यारेन्टी' गरेको छ । जसमा नेपालीलाई मात्र नारिकाता दिनेदेखि नेपालको अर्थतन्त्र १ सय खर्च रुपैयां पुऱ्याउने लक्ष्य राखेको छ । त्यसै दस हजार लिटर पानी

निःशुल्क बाँझनेदेखि ५० युनिट विजुल निःशुल्क बाँझो कुरा पनि एमाले ले घोषणापत्रमा उल्लेख गरेको छ ।

त्यसै एमाले नेपालको राष्ट्रिय भन्डासहितको पानीजहाज सञ्चालनमा ल्याइदै । नेपालका प्रमुख नदी हुँदै गंगाबाट कलकता बन्दगाह र समुद्रसम्मको जल यातायात सञ्चालन गरिने छ, एमालेको पूर्व-परिचय राजमार्गसंग समानान्तर हुँगरी विद्युतीय रेलमार्ग पनि सञ्चालन गर्ने बताएको छ । घोषणापत्र सार्वजनिक गर्दै

ओलीले नेपालको विकासका लागि त्यसको आवश्यकता रहेको पनि बताए । 'छिपेकी पित्र राष्ट्रहरुको समृद्धिक बन्दरगाह प्रयोग गरी नेपाली भन्डासहितको पानीजहाज सञ्चालनमा ल्याइदै । नेपालका प्रमुख नदी हुँदै गंगाबाट कलकता बन्दगाह र समुद्रसम्मको जल यातायात सञ्चालन गरिने छ, एमालेको घोषणापत्रमा उल्लेख छ, निर्माणाधीन पूर्व-परिचयमा विद्युतीय रेलमार्ग सञ्चालन गरिने भनिएको थिए । त्यो

घोषणापत्रमा काठमाडौं उपर्याकाका कार्य सम्पन्न गरी रेल सञ्चालन गरिने छ, निजगढ बुटवल खण्डको निर्माण कार्य अधी बढाइनेछ, बाँकी भागको जग्ना अधिकरण कार्य गरिने छ । सुवागाटी-काठमाडौं रेलमार्ग र वीराज्जन्म-काठमाडौं रेलमार्गको निर्माण प्रक्रिया सुरु गरिनेछ । सबै महानगरहरुमा काठमाडौं उपर्याकामा मेट्रो रेल, सहरी केवलकार एवं पड-वे जस्ता आधुनिक परिवहन सेवा सञ्चालनको लागि आवश्यक अध्ययन गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।' २०७४ को प्रतिनिधिसभा निर्वाचनका लागि आलीलाई प्रधानमन्त्री घोषणा गरेर पार्टी एकात्मीक वाचाचाहीत एमाले र माओवादीले घोषणापत्रमा ल्याइदै । नेपालका प्रमुख नदी हुँदै गंगाबाट कलकता बन्दगाह र समुद्रसम्मको जल यातायात सञ्चालन गरिने छ, एमालेको घोषणापत्रमा उल्लेख छ, निर्माणाधीन पूर्व-परिचयमार्गमा यथ्यहारी पुष्टलाल राजमार्गहरुमा समानान्तर तीव्र गतिका विद्युतीय रेलमार्ग सञ्चालन गरिने भनिएको थिए । त्यो

चर्चित नाटक हो । यसलाई नाम्लो नाट्य समूह मोरडेले मञ्चन गर्नेछ । भापाको विर्तमोड-१ देवी पञ्चकन्या उत्तरमा निर्माणाधीन भापा नाटकघरको सहयोगार्थी मालिनी मञ्चन गर्न लागिएको हो । क्षितिज नाट्य प्रतिष्ठानले सरकारी एवम् चर्चित नाटक हो । यसलाई नाम्लो नाट्य समूह मोरडेले मञ्चन गर्नेछ । भापाको विर्तमोड-१ देवी पञ्चकन्या उत्तरमा निर्माणाधीन भापा नाटकघरको सहयोगार्थी मालिनी मञ्चन गर्न लागिएको हो । क्षितिज नाट्य प्रतिष्ठानले सरकारी एवम्

प्रतिदिन दैनिक अब ई-पेपरमा पानि : www.pratidindaily.com

राष्ट्रिय फुटबल टिमको प्रशिक्षकमा भापाका कटुवाल

भापा(प्रस) । अखिल नेपाल फुटबल संघ (एनफा) ले पाकिस्तानविरुद्ध दशरथ राष्ट्रियालाई भापाका कटुवाललाई मंगलबार नियुक्त पत्र दिएका हुन् । कटुवालको नेतृत्वमा मछिन्द्रले दुई पटक सहिद

स्मारक लिंग 'ए' डिप्पिजनको उपाधि जितेको छ । नेपालले पाकिस्तानविरुद्ध दशरथ राष्ट्रियालामा कार्तिक ३० मा मैत्रीपूर्ण खेल खेलेको ।

अन्तर्राष्ट्रिय फुटबल महासंघ फिफाको निलम्बन फुटबल भएपछि पाकिस्तान अन्तर्राष्ट्रिय फुटबलमा फर्कन लागेको हो । निलम्बन फुटबलयता नेपालविरुद्धको खेल नै पाकिस्तानको पहिलो अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिपर्वा हुँदै । फिफाले पाकिस्तानी टोलीलाई २ वर्षभित्र लामो निलम्बनपालि एक महिनाअधि फुटबल गरेको थिए ।

INDRENI CAMPUS
Announces
Admission open for BBS

For more information contact us:
Education for:
PEACE 023-544412
PROGRESS 9852673088
PROSPERITY 9852646044
For Hostel Facility Contact at 9852673088
For more information contact us:
Education for:
PEACE 023-544412
PROGRESS 9852646044
PROSPERITY 9852644412
s
www.facebook.com/nidissecondaryschool

गौरवशाली बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

विर्तमोड-५, भापा

साधारणसभा सम्बन्धी सूचना (मिति २०७९/०७/०८)

यस गौरवशाली बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि. को १३ औ वार्षिक साधारणसभा निम्न मिति, स्थान र समयमा हुने भएकाले उपरित्थिका लागि सम्पूर्ण शेर्यर सदस्य ज्यूहरुलाई हार्दिक अनुरोध गर्दछौं ।

साधारणसभा हुने मिति-२०७९ मंसिर १७ गते शनिवार

स्थान: पर्यटकीय स्थल जामनखाडी

समय: बिहान ९.३० बजेदेखि

लक्कुमार चौधरी
आध्यक्ष

HONDA साथ साथ

दर्दीको शुभलाभ बन्पर्ना पृष्ठ लाख

SCRATCH मा ५,००,०००* सम्पर्को CASH BACK ON EACH PURCHASE

७ प्रदेश • ७ विजेता • ७ लाख नगद

७ प्रदेशलाई समावेश गरेर हरेक प्रदेशबाट ७ जनाले जिल्लुहुनेछ रु. १ लाख

साथी

SURE-SHOT अधिकतम ७ वर्ष सम्पर्को Free Servicing

SPARE PARTS ७ छुट वर्षसम्पर्को CASH BACK

BIG BIKE मा ७ वर्ष सम्पर्को CASH BACK

EASY FINANCE LOWEST EMI/DAY | LOWEST DOWN PAYMENT | LOWEST INTEREST RATE

K K KAPURI Buddha Enterprises
Bhadrapur Road, Birtamode, Jhapa
023-540452/545562/545185 M:9802600531

रुपन्देही- २ का भुसालको उम्मेदवारी खारेज

भाषा(प्रस)। रुपन्देही- २ बाट प्रतिनिधिसभा सदस्य पदम उम्मेदवारी दिएका डा. कमल भुसालको उम्मेदवारी खारेज गर्ने निर्वाचन आयोगको निर्णयलाई सर्वोच्च अदालतले सदर गरिएको छ। मंगलबार न्यायाधीश विश्वभाष्यसद श्रेष्ठ र प्रकाशकुमार दुग्धानाको सुनुक इजलासले हाप्रो नेपाली पार्टीका डा. भुसालको रिट खारेज गर्ने फैसला गरेको थिए। यसअघि निर्वाचन आयोगले सरकारी

छात्रवृत्तिमा एम.डी. अध्ययनरत स्नेहको र जीन निर्वाह भत्ताबापत मासिक रकम बुझे गरेको पाइएराई डा. भुसालले दिएको उम्मेदवारी खारेज गरिएको थिए। आयोगको उक्त निर्णयविरुद्ध भुसालले सर्वोच्चमा रिट दायर

गरेका थिए। तर सर्वोच्चले अनिम फैसला गर्दै आयोगको निर्णयलाई सदर गरेको हो। यसअघि रिटमा प्रारम्भिक सुमुवाइ गर्दै न्यायाधीश कुमार रेमीको इजलासले निर्वाचन आयोगसमेतका नाममा कारण देखाउ आदेश जारी गरेको थिए। रुपन्देही क्षेत्र नं २ मा नै यसअघि नेकपा एकीकृत समाजावादीका राजु गुरुङको उम्मेदवारी पनि निर्वाचन आयोगले खारेज गरेको थिए।

पीएम कप : अंकितको शतकमा प्रदेश १ को जित

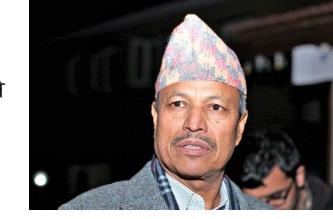

लागतार दोस्रो खेल गुमाएको छ। अंकितको १ सय १० रनको महत्त्वे प्रदेश १ ले पीएम कप वान डे क्रिकेटको समूह 'बीमा वागमतीलाई ६९ रनले हारएको छ। प्रदेश १ को यो पहिलो जित हो भने वागमतीले ४२ बलमा ५ विकेट

गर्दै ४९.५

भाषा(प्रस)। प्रारम्भिक ब्याटर अंकित सुवेदीको उक्तृष्ट शतकको महत्त्वे प्रदेश १ ले पीएम कप वान डे क्रिकेटको समूह 'बीमा वागमतीलाई ६९ रनले हारएको छ। प्रदेश १ को यो पहिलो जित हो भने वागमतीले ४२ बलमा ५ विकेट

एमालेको साँठगाँठको औचित्य ढैन : भीम रावल

सत्ता स्वार्थको माध्यम मात्र हो' भन्ने भनाइ उचित हो।

तर, कमल, राजेन्द्र, उपेन्द्र, एकानाथ र हृदयेशसँग भएको साँठगाँठको औचित्य एमालेको कुनै सिद्धान्त, नीति र गन्तव्यले पुष्टि गर्नेन्।'

भूमिसुधार कार्यालय भद्रपुर, भाषा

मोही हकदावी सम्बन्धी सूचना

निम्न लिखित विवरण भएको जग्गाको जग्गावानीबाट सोहीले उक्त जग्गा जोतभोत गर्ने छाडेको/ वेपता भएकोले माहिको लगत कट्टा गरिएर्ज भनी कायालयमा निवेदन पनि आएकोले विषय अदालत ऐन २०७९ को दफा १० (९) बोमोजिम यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ। यस उपर कूनै दावी विरोध भएमा यो सूचना प्रकाशित भएको मितिले ३० दिनाभित्र आवश्यक प्रमाणसहित यस कायालयमा निवेदन दिनहोला। तोखाएको समय अवधिमूलक दावी विरोध नभएमा भू.सं. ऐन २०७९ बोमोजिम मोही लगत कट्टा भई जाने व्याहोरा समेत यसै सूचनाद्वारा जानकारी गराईन्छ।

जग्गाधानीको विवरण	जग्गाको ठेगाना	कित्ता नं.	क्षेत्रफल	मोहीको नाम घर
शम्पा आड्युपो	दमक-१	३४२३	०-१४-०७५	गोपीलाल श्रेष्ठ

प्रेस विज्ञप्ती

मिति: २०७९-०७-१४

ठौंडि दिनदेशि विविजन निर्माणहस्तीकारी टाइमार्को समेत बान जोडी माझोवादी ठौंडिको साधारण सदस्य संसेत वर्द्धने भए राजीवारामा गरेको भन्ने सलाहारामा गर्दै तरह निर्माणहस्तीकारी अस्तित्वमा राखिएको अनुमति अदालतले दिएको छ। यस उपर कूनै दावी विरोध भएमा यो सूचना प्रकाशित भएको मितिले ३० दिनाभित्र आवश्यक प्रमाणसहित यस कायालयमा निवेदन दिनहोला। तोखाएको समय अवधिमूलक दावी विरोध नभएमा भू.सं. ऐन २०७९ बोमोजिम मोही लगत कट्टा भई जाने व्याहोरा समेत यसै सूचनाद्वारा जानकारी गराईन्छ।

कायालयकारी अविवादन सहित लालसलाल।

तपसिल

१. श्रूत्पुर सेन्ट्रलाई
२. इन्स्ट्रुनेशन
३. धन क्लॉस्ट्रेक्युल
४. संस्कृत राई
५. प्रियापुर धाराल
६. द्यूबन राई
७. मिस्र वाहार थापा
८. दिप्पु पाडल
९. गोरा स्प्रिंगल
१०. शिव दिप्पेर
११. स्प्लॉन्टर्स्ट्राई
१२. एक्टोन राई
१३. जनम राई
१४. लाक्ष्मा लामाई
१५. शार्दूल राई
१६. शार्दूल राई
१७. एक्टोन राई
१८. लाटा लामाई
१९. शार्दूल राई
२०. लाक्ष्मा राई
२१. शार्दूल राई

बिर्ता (सेफ्टी तथा ठल सफाई)

बिर्तामोड , भाषा

(पहाडी द्वेत्रमा पनि यो सेवा उपलब्ध छ)

भूपाल बुढाथोकी
023-545402
9825952677
9825952680

पूर्वांचलमै सबैभन्दा ठूलो म्याकुमु सिस्टमबाट सफाई गरिन्छ।

सेफ्टी तथा ठल सफाई गर्नु परेमा हामीलाई सम्झनुहोस।

दलको निर्वाचन खर्च सीमा ५ करोड ५० लाख

पाउने छ। प्रदेश समानुपातिकतर्फ दलहरूले अधिकतम

२२० जनासम्मको नाम बुझाएका छन्। त्यस आधारमा कुनै एक दलले ३ करोड ३०

लाख रुपैयाँ प्रदेश समानुपातिकतर्फ खर्च गर्न पाउनेछ।

यसअघि प्रत्यक्षतर्फका उम्मेदवारको खर्च सीमा तोकिसकोको छ। २५ देखि २३ लाख प्रतिनिधिसभातर्फ र प्रदेशसभाका प्रत्यक्ष उम्मेदवारले १५ देखि २३ लाख रुपैयाँ खर्च सीमा निर्धारण गरेको छ।

निर्वाचन आयोगले उम्मेदवार र दलले मतदाता नामावली खरिद, प्रचारप्रसार सामग्री, गोची, अन्तर्रक्षिया, सञ्चालमा प्रचार, कार्यालय सञ्चालन। प्रतिनिधि परिचालन र सवारीसाधनमा खर्च गर्न सक्ने जानकारो छ।

निर्वाचन अधारको अवधारणा

निर्वाचन अधारको अवधारणा अन्तर्रक्षिया, सञ्चालमा प्रचार, कार्यालय सञ्चालन।

निर्वाचन अधारको अ

सर्वपादकीय

मतदाता शिक्षा देऊ

अहिले चुनावी माहोल छा घरदैलोमा मत माग्न उम्मेदवारले अनेक तरिका अपनाइरहेका छन् आफूलाई मतदानका लागि अपिल गरिरहेका उम्मेदवारको ध्यान मतदाता शिक्षामा भने पुगेको देखिँदैना गत स्थानीय तहको निर्वाचनमा मतदाता शिक्षामा बेवास्ता गर्दा धेरै मत बदर भएको थियो । जित्तुपर्ने उम्मेदवारले हार बेहोर्नु परेको थियो ।

उम्मेदद्वारले केबल फलानो चिह्नमा मतदान गर्नुहोला मात्रै भन्ने गरेका छन्। गत स्थानीय निर्वाचनमा प्रमुख /उपप्रमुख, अध्यक्ष /उपाध्यक्ष दुई, वडाध्यक्ष र पाँच वडा सदस्य गरी धेरै स्थानमा मतदान गर्नुपर्ने भएपछि मतदाता भुकिकएका थिए। मतदाता शिक्षा नहुँदा धेरै मत बदर भएको थियो। निर्वाचन आयोगले दिएको तमूता मतपत्रअनुसार राजनीतिक दलहरूले आफ्नो चुनाव चिह्नमा स्वस्तिक छाप लगाएर मतदातालाई दिई आएका छन्। निर्वाचन आयोगले मतदाता शिक्षाका लागि व्यवस्था गर्न लागेको जिल्ला निर्वाचन कार्यालयले जनाएको छ। सामान्यतया मत दिन पाउने, मतदान गर्न पाउने अधिकार प्राप्त व्यक्ति मतदाता हुन्। नेपालको कानुनले मतदान गर्नका निमित्त १८ वर्ष उमेर पूरा भएको, मतदाता नामावलीमा नाम उल्लेख भएको, मतदाता परिचयपत्र भएको भनी व्यवस्था गरेकोले त्यस्ता सबै व्यक्तिलाई मतदाता भनी परिभाषित गर्न सकिन्छ। निर्वाचन आयोग ऐन, २०७३ ले मतदाता भन्ने शब्दलाई संघीय कानुनबमोजिम अन्तिम मतदाता नामावलीमा नाम समावेश भएको व्यक्ति सम्झनपूर्छ भनी परिभाषित गरेको छ। निर्वाचनका लागि विभिन्न विधि तथा प्रक्रियाहरू अपनाइन्छ। कतिपय अवस्थामा सर्वसम्मत तरिकाले निर्वाचन हुन्छ भने धेरैजसो मतदाताहरूको मतदानका आधारमा निर्वाचन हुने गर्छ।

मतदान प्रणालीको सुरूआतको समयमा उमेदवारहरुका नामका विभिन्न रंगका बाकसहरु राखी त्यही बाकसमा मतरूपी प्रमाणित कागजको टुक्रा खसाले र मतदान सकिएपछि तिनै बाकसका कागजका टुक्रा गन्ने गरिन्थ्यो भन्ने हाम्रा अग्रजहरु अझै धेरै भेटिन्छन् । बिस्तारै मतदान प्रक्रिया परिष्कृत हुँदै गयो, राजनीतिमा चासो बढौँ गयो, देशमा भएका निरंकुश र अलोकतान्त्रिक शासन व्यवस्थाका विरुद्धमा समय-समयमा विभिन्न आन्दोलनहरु भए र विभिन्न प्रकारका शासन व्यवस्थाको चरण पार गर्दै अहिले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थामा आइपुर्याँ हामी । विगतका निर्वाचनमा मतदाता शिक्षाको अभावमा धेरै कमीकमजोरी भएको यथार्थ हास्तोसामु घामजस्तै छलझ छ । यसपटकको निर्वाचनमा त्यही कमजोरी दोहोरिन नदिन सम्पूर्ण मतदातालाई मतदाता शिक्षा दिनु निर्वाचन आयोग र सरकारको दायित्व हो ।

नीति निर्माणमा नियति

खिचातानी, अप्राकृतीक राजनीतिक
ध्रुवीकरण, व्यक्तिगत स्वार्थसे दुई दुई
पटकको संसद् विघटन, निरन्तरको संसद्
अवरुद्ध, कानुन निर्माण र कार्यसम्पादनमा
दिलासुस्ती र लगावहीनताले पहिलो
कार्यकालमा जम्मा १०२ कानून मात्र
निर्माण भए संविधानको पूर्णता, अपनत्व र
उपयोगिताको सन्दर्भलाई प्रमाणित गर्ने बाँकी
२१३ कानुन र थप परिष्कृत समयानुकूल
कानुन निर्माणको अनिश्चतता कायमै छ
भने कार्यान्वयनको उस्तै चुनौती छा

लाक्तिआन्नक मायता र सावधानअनुरूप
२०७४ मा पहिलो निर्वाचन सम्पन्न भई
देसो कार्यकालका रूपाणि मथाईय तडको
पाइनु लिमान्नको जातीरताका बाब्हे छ
भने कार्यान्वयनको उस्तै चुनौती छा

दास्ता कायकलाका रूपमा स्थानानय तहका
निर्वाचन २०७९ सम्पन्न भइसकेको छा
मुलुक प्रतिनिधिसभा र प्रदेशसभा सदस्य
निर्वाचन २०७९ को चुनावी सम्मुख्यमा
छा पछिल्लो साठीको दशक सर्विधान
निर्माणको दशक, त्यसपछिको सत्तरीको यो
दशकलाई कानून निर्माण र कार्यान्वयनको
दशक भनेर अर्थात्ते गरिन्छ । कानुनी
राज्यको विकासक्रम र अवधारणालाई हेर्ने
हो भने कानुन बिनाको राज्य अस्तित्वमा
रहेको पाइँदैना कानुनी व्यवस्थाले नै
मुलुक र जनताका लागि सभ्य, समृन्नत
र सुशासनको मार्ग तय गरेको हुँच्छा
सरकारलाई मार्गिन्देशन गर्ने कानुन र
नीति राज्यका मेरुदण्ड हुन् । राजनीति,
सरकार, शासन, समाज, अर्थ, कानुन र
कूटनीतिजस्ता मुख्य आयामलाई जीवन्त
रूपमा सञ्चालनमा त्याउने नीतिहरू
नै हुन् । सार्वजनिक नीतिहरू शासक र
जनतासँग अन्तरसम्बन्धित हुँच्छा । जनताका
मागहरू नीतिमा भल्कून्छ भने शासकीय
कौशलताको छायाँ नीतिमा अडेको
हुँच्छ नीति मुलुकको लौरी हो। मुलुकका
आवश्यक कानुन निर्माण र कार्यान्वयन गर्ने,
टेक्ने र टेकाउने अस्त्र हुन् । त्यी महत्वपूर्ण
अस्त्रहरू समयानुकूल, उपलब्धमूलक र
उत्तमात्मक होन्ने गर्ने एक नीतिहरू

भन्दा पान सकटपूर्ण समस्याका चाडातर धकेलिने सम्भावना बढी हुन्छ। नीतिमा नियति किन ? नेपालको सविधान (२०७२) जारी भएपछि कानुन मन्त्रालयले सविधानको पूर्णता र जनताका माग र आवश्यकतालाई सम्झोधन गर्न संसदले ३१५ कानून बनाउन पर्ने औल्याएको थियो। प्रतिनिधिसभाको पहिलो कार्यकाल तै यति संक्रमणकालबाट गुजियो कि कानून निर्माणभन्दा पनि संसद् आफै अस्तित्वको चुनौतीमा रहिरह्यो। राजनीतिक विषयबस्तु, वाच र प्रक्रिया सम्बन्धी भगदराह प्रतिवेदनअनुसार हाल मौजुदा अधिकाश नीतिले वर्तमान समय र परिवेशलाई सम्बोधन गर्न नसकेको उल्लेख छ। राज्यको शासकीय प्रणाली नै परिवर्तन हुँदासमेत सरकार भने भन्डै तीन दशक पुगाना नीतिबाटै कार्यसम्पादन गरिरहेको छ। नीतिको प्रकृति हेरेर आवश्यकताअनुसार परिमार्जन र संशोधन आवश्यक हुन्छ। नीतिले समयानुकूल परिवर्तन र स्थायित्व दुवैलाई आत्मसात् गरेको हुनुपर्छ। नेपालमा हालसम्म २५० वटा सार्वजनिक नीति जारी भइसकेका छन्। तर, अधिकाश नीति

निर्माण तर्जुमाको अभ्यासमा अपूर्ण रहेको
नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको निष्कर्ष छ।
नेपालको सन्दर्भमा हालसम्मको अभ्यासल
हेर्दा अधिकाश नीति निर्माण हुँदा वैज्ञानिक
आधारलाई पूर्ण रूपमा पालना गरेको
पाइँदैना प्रायः सबै नीति एउटा सानो
समूहले सीमित समय र ज्ञानका आधारमा
पर्याप्त बहस र छलफल नगरी तथा सम्बद्ध
सरोकारवालाको सल्लाह र सुधाक नसमेट्ट
बनाउने गरेको देखिन्छ। परिणामतः यसरी
बनाइएका नीति कि विवादित हुने, कि
आंशिक मात्रामा कार्यान्वयनमा त कि आ
निष्क्रिय भएर जाने गरेको छन्।

कार्यान्वयनमा उरते चुनौती
लोककल्याणकारी राज्यसहित दिगो
शान्ति, समून्तर र सुशासन नेपाल
निर्माणको परिकल्पना पूरा गर्न जनताका
जनप्रतिनिधिबाट मस्यौदा भई सर्विधान
सभाबाट जारी वर्तमान सर्विधान सर्वप्रथम
त पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन हुनु जरूरी छ।
तर, पर्याप्त समयानुकूल नीति तथा कानूनको
अभावमा स्वयं सरकार पनि पूर्ण रूपमा आफ
काम पूर्ण रूपमा गर्ने सकिरहेको छैन भने
त्यसको प्रत्यक्ष असर जनतामा नै देखिन्छ। न
बने नीति वा बिनिसकेका नीतिलाई समीक्षा
गरेर परिमार्जनमार्फत प्रभावकारी बनाउने
दुवैमा कमजोरी रहेको देखिन्छ। विभिन्न
क्षेत्रसम्बद्ध नीतिहरूमा विषयवस्तुको उठान,
नीति संरचनालगायतका दृष्टिकोणले एकरूपत
कायम हुन नसकेका कारण नीति कार्यान्वयन
पक्ष फिल्तो मात्र होइन, कार्यान्वयनमा भएक
नीतिहरूको प्रभावसमेत जनअपेक्षाअनुसार
गुणात्मक र मात्रात्मक दुवै हिसाबले मूल्याङ्क
हुन सकिरहेका छैनन्। समयानुकूल नीतिको
मूल्याङ्कनका क्रममा कुै पनि नीति कार्यान्वयन
परिणाम, प्रभाव तथा समय, स्रोत र सन्दर्भका
हिसाबले अनावश्यक वा अनुपयुक्त देखिएमा
वा परिमार्जन र संशोधनको आधारमा
विषयवस्तुको सम्बोधन हुने अवस्था नरहेमा
नीति निरन्तरताको अन्त्य अथवा संशोधनब
पहलकदमी लिनुपर्छ। यद्यपि, आवश्यक
कानुन र कार्यान्वयिको अभाव, संस्थागत
संरचना, स्रोतको व्यवस्थापनलगायतका
कारण नीति कार्यान्वयनमा बाधा आउने
गरेको पाइएको छ। राजनीतिक पूर्वाग्रहका
आधारमा एउटा सरकारले त्याएको
नीतिलाई अर्को सरकारले निरन्तरता नदिने
स्थितिले पनि नीति कार्यान्वयनमा असर
पुगेको देखिन्छ।

जनमुखी नीति निर्माण सार्वजनिक नीति भन्नाले राज्यले अछित्यार गर्ने नीति अर्थात् अवलम्बन गर्ने आधारभूत, अनिवार्य र आकस्मिक कार्ययोजना हुन्। राज्यको वित्तीय, मौद्रिक, कृषि, औद्योगिक, पर्यटन, वातावरण, श्रम, वाणिज्य, कर, लगानी, रोजगार, आर्थिक पद्धति साथै सुरक्षा, अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध र कूटनीति आदि सम्बन्धी नीतिहरू सार्वजनिक नीति हुन्। संयुक्त राष्ट्रसंघका अनुसार 'सार्वजनिक नीति भनेको सरकारी नीति हो' सरकारको शक्तिको भ्रोत जनतासम्म सेवा पुऱ्याउन सरकारले नीतिको प्रयोग गर्दछ। सार्वजनिक नीतिले व्यक्ति व्यक्तिको जीवन, सामाजिक गतिविधिमा र राज्यका यावत् संयन्त्रहरूको सञ्चालनमा महत्वपूर्ण प्रभाव पार्ने गर्दछ। जनतालाई मुख्य केन्द्रमा राखेर हेर्ने, सार्वजनिक महत्व राख्ने नीतिहरू नै जनमुखी नीति हुन्। वास्तविकतालाई हेर्ने हो भने नेपालमा सार्वजनिक नीतिको महत्व अझै स्थापित भएको छैन। सार्वजनिक नीति ठीक भयो र त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन भयो भने त्यसले व्यक्तिलाई अनुशासित, कर्मशील र सेवामुखी बनाउँदै समाजलाई पनि व्यवस्थित र अग्रामी सोचिर निर्देशित गर्दछ। र राज्यलाई शान्ति, सुव्यवस्था र समून्तिको बाटोमा अग्रसर गराउँङ्गा यस अर्थमा पनि सार्वजनिक नीतिको विशेष पहचन छ र यो गहन अध्ययनको विषय पनि हो नीति विहीनताको मारमा चौतर्फी समस्या थोडै आएको हाप्रो देशको अहिलेको अवस्थाले सार्वजनिक नीतिको उपायेतालाई भनै आत्मसात् गर्नुपर्ने भएको छ। सार्वजनिक नीतिका बहुआयामिक पक्षबारे पनि गहन अध्ययन, अनुसन्धान र विश्लेषण हुन सकेको छैन। प्रभावकारी जनमुखी नीति निर्माणका लागि नीतिको आवश्यकता तथा आैचित्य, पाहिचान भएका वा आवश्यक ठानिएका विषयमाथि कस्तो नीति बनाउने, त्यसका प्रभाव, नीतिले कुन वर्ग, समुदाय वा समग्र देशलाई के-कस्तो लाभ हुन्छ, नबनाउँदा के-कस्तो क्षति वहन गर्नुपर्ने हुन्छ भने विषयको बृहत् खोजी हुनुपर्दछ। त्यसै, नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने साङ्गठनिक, कानूनी वा वित्तीय व्यवस्थापनबाटे पनि पहिलै अध्ययन आवश्यक देखिन्छ। प्रस्तावित विषयवस्तु आमसरोकारका सवाल, व्यक्ति, समाज, राष्ट्रिय हित र स्वार्थलाई प्रवर्द्धन गर्ने

ਖਾਲਕੇ ਹੋ ਵਾ ਹੋਇਨ, ਲਾਭਮਾਹੀ ਸਮੁਦਾਯਕੇ
ਪਹਿਚਾਨ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਨੀਤਿਮਾਥਿ ਆਮਸਰੋਕਾਰ
ਰਾਣੇ ਸਮੁਦਾਯਲੇ ਸ਼ਵਾਮਿਤਰ ਰ ਅਪਨਤਵ ਗੁਹਣ
ਗੰਨ ਸਕਛਨ ਵਾ ਸਕਵੈਨੁ ਜਸਤਾ ਪਕਸ਼ਮਾਥਿ
ਪਨਿ ਵਿਸ਼ਲੇ਷ਣ ਅਪਰਿਹਾਰੀ ਦੇਰਿਖਿਨਾ ਕਸਤੋ
ਨੀਤਿ ਬਨਾਉਂਦਾ ਸਮਧ, ਸ਼ੋਤ ਰ ਸਨਦਰਭਕਾ
ਹਿਸਾਬਲੇ ਬਢੀ ਸਰਬਸ਼ੀਕਾਰੀ, ਪ੍ਰਭਾਵਕਾਰੀ,
ਕਾਰ੍ਯਾਨਵਨਧਨਯੋਗ ਰ ਪਰਿਆਮੁਖੀ ਹੁਨਛ ਬਨੇ
ਵਿ਷ਯਮਾਥਿ ਪਨਿ ਊਜਿਕੈ ਵਿਸ਼ਲੇ਷ਣ ਜ਼ਰੀ ਛਾ

सार्वजनिक नीतिलाई प्रभावकारी, वैज्ञानिक, व्यावहारिक, कार्यान्वयनयोग्य र परिणाममुखी बनाउन सार्वजनिक नीति तर्जुमा चक्रको अवधारणालाई उपयोगमा ल्याउनु पर्दछ। जनमुखी नीति निर्माणको चक्रको अवधारणाअन्तर्गत सार्वजनिक नीति निर्माण गर्दा पालना गर्नुपर्ने ११ चरणबाटे व्याख्या गरिएको छ। नीति चक्रमा आधारित भई नीति निर्माण गर्ने कुरा लामो, जटिल र तुलनात्मक रूपमा बढी खर्चिले भए पनि वैज्ञानिक विधिको अवलम्बनले कार्यान्वयनको तहसम्मै बलियो आधार तयार पार्दछ। उपयुक्त विषय चयन, प्राथमिककरण, जोखिम, अवसर तथा चुनौतीको विश्लेषण, नीति कार्यान्वयनका रणनीति, कार्यनीति तथा विकल्प, आमसरोकार र विज्ञका सरोकारलगायतका विषयस्तुउपर चरणबद्ध रूपमा ध्यान दिइने हुँदा सरोकारवाला पक्षमा स्वामित्व र अपनत्वसमेत बढ्छ। सार्वजनिक नीति राज्यका सेवालाई व्यवस्थित ढंगले प्रवाह गर्ने अनिवार्य औजार भएकाले यो वैज्ञानिक, व्यावहारिक र कार्यान्वयनयोग्य हुन आवश्यक छ। नीति कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने कानुन, सङ्गठन वा कार्यान्वयन गर्ने आधिकारिक निकाय, कार्यीविधि, जनशक्ति, पूर्वाधार, वित्तीय मोतको व्यवस्थापनलगायत आधारभूत सर्त हुन्। यसर्थ, व्यक्तिले सार्वजनिक नीति अनुसरण गरेर नै अत्मोनन्तिको अवसर पाउँचा सुदृढ र गतिशील समाज निर्माणको आधार पनि सार्वजनिक नीति नै हो र समयसापेक्ष सार्वजनिक नीतिले मात्र राष्ट्रलाई सबल, समृद्ध र सम्पादित अवस्थामा पुऱ्याउँछ भन्ने तथ्यबोध गराउँछ। नीति निर्माणमा नियतिको सुधार, कार्यान्वयनको तत्परता साथै समयानुकूल, सर्वमान्य प्रक्रिया र पद्धतिमा आधारित रहेर निर्माण गरिएका नीति कार्यान्वयनले परिणाममुखी हुनुका साथै दीर्घकालीन प्रभावसमेत पार्न सक्छ, त्यसर्तफ राज्यको ध्यान जानु जस्ती छ।

निर्वाचनमा मतदाता जागरण

• धनसदून चौलागाई

जनताका लागि जनताद्वारा गरिने जनताको शासन नै लोकतन्त्र हो । शासकीय मामिलामा जनताको सहभागिता र नियन्त्रण रहने राजनीतिक व्यवस्था नै लोकतन्त्र हो । प्राचीन समयमा नागरिक आफैं उपस्थित भएर राज्य सञ्चालनका मामिलामा निर्णय लिने गर्दथे । यो प्रत्यक्ष लोकतन्त्र थियो । समयक्रमसँगै राज्यको सीमा र जनसंख्या बढाए जाँदा सबैजना एकै ठाँड भेला भएर निर्णय गर्न नसकिने भयो र उनीहरूले आफ्ना प्रतिनिधिमार्फत शासन व्यवस्थामा सहभागिता जनाउन थाले । यसबाट अप्रत्यक्ष लोकतन्त्रको अभ्युदय भयो । आधुनिक विश्वका प्राय : सबै मुतुकले अवलम्बन गरेको यही अप्रत्यक्ष लोकतन्त्र हो । संसारका सबै शासक कर्गाले आफूले अवलम्बन गरेको व्यवस्थालाई जनताको शासन अर्थात् लोकतन्त्र भन्ने गरेका हुन्छन् । तर वास्तविक रूपमा लोकतन्त्र हुनका लागि केही महत्वपूर्ण कुरा आवश्यक पर्दछ , जसलाई लोकतान्त्रिक मूल्य र मान्यता भने गरिन्छ र लोकतन्त्रका महत्वपूर्ण तत्वको रूपमा पनि लइन्छ ।

, आधारभूत मानव अधिकार र मौलिक हकको प्रत्याभूति , पूर्ण प्रेस स्वतन्त्रता , शक्ति पृथकीकरण , नियन्त्रण र सन्तुलन , कानुनको शासन , स्वतन्त्र न्यायपालिका र न्यायिक पुनरबलोकन , आवधिक निर्वाचन आदि आधारभूत लोकतान्त्रिक मूल्य र मान्यता हुन् । लोकतन्त्रमा सरकार नागरिकप्रति जवाफदेही हुन्छ । जनताले निवार्चित गरी पठाएका प्रतिनिधिहरू रहेको व्यवस्थापिकाले कानुनको निर्माण , सरकारको नीति तथा कार्यक्रमको स्वीकृति , कर संकलन र राज्यकोषबाट व्यय गर्ने अद्वितीयारी सरकारलाई प्रदान गर्ने गर्दछ । कानुनको दृष्टिमा सबै व्यक्ति समान हुन्छन् । अपवादबाहेक सरकारबाट गरिने सबै क्रियाकलापमा नागरिकको सूचना माने र पाउने हक सुरक्षित गरिएको हुन्छ , जसले राज्यका गतिविधिमा पारदर्शिता कायम गर्दछ । नेपालको संविधानले यी लोकतान्त्रिक मूल्य , मान्यताप्रति प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दै संविधानवादका मूलभूत मान्यता अङ्गीकार गरेको छ ।

लोकतन्त्रका आधारभूत संरचनाहरू क्रियाशील तुल्याइ यसको लाभ सारभूत रूपमा आमनागरिकमा पुऱ्याउन सक्षम , जनउत्तरदायी र स्वप्नद्रष्टा सरकारको आश्यकता पर्दछ । यस्तो सरकार निर्माण गर्ने माध्यम भनेको निर्वाचन हो । जसको निर्माण बालिग नागरिकले छनोट गरेका प्रतिनिधिबाट हुने गर्दछ । निर्वाचन नागरिकले आफ्ना लागि राम्रो काम गर्न सक्ने योग्यतम प्रतिनिधिको छनोट गरी राज्य सञ्चालनको अद्वितीयारी सुम्पने

प्रक्रिया हो । बहुदलीय लोकतान्त्रिक व्यवस्थामा राजनीतिक दल र उम्मेदवारहरू आ-आपाना धोषणापत्र र प्रतिबद्धतासहित मतदातासमक्ष जाने गर्दछन् । मतदाताले उनीहरूका नीति , सिद्धान्त , कार्यक्रम र योजनालाई मतदानमार्फत अनुमोदन गर्ने गर्दछन् । एक पटक अछितयारी दिइसकेपछि आवधिक रूपमा त्यसको परीक्षण र मूल्याङ्कन गरी पुरानालाई निरन्तरता दिने वा नयाँ विकल्पको छनोट गर्ने

राष्ट्रिय सभा) , एक सदनात्मक प्रदेश सभा तथा गाउँ सभा र नगर सभाको निर्वाचन फरक फरक निर्वाचन प्रणालीबाट हुने व्यवस्था गरेको छ । राष्ट्रिय सभा सदस्यको निर्वाचन एकल संक्रमणीय मत प्रणाली , प्रतिनिधि सभा र प्रदेश सभामा ६० प्रतिशत सदस्य पहिलो हुने निर्वाचित हुने तथा ४० प्रतिशत सदस्य राजनीतिक दललाई मत दिने समानुपातिक निर्वाचन प्रणालीअनुसार जनसंख्याको अनुपातमा विभिन्न वर्ग र समुदायबाट निर्वाचित हुने मिश्रित निर्वाचन

लोकतन्त्रमा निर्वाचन जति अपरिहार्य
छ त्यति नै निर्वाचनलाई सार्थक बनाउन
मतदाता जागरण पनि त्यति नै आवश्यक
छ । मतदातामा निर्वाचन बारेको आधारभूत
जानकारी , आवश्यकता र महत्व , यसमा
आफूले खेल्नुपर्ने भूमिका र पुऱ्याउनु
पर्ने योगदानबारे जानकारी एवं नागरिक
दायित्वबोध हुन आवश्यक हुन्छ । यसका
लागि तत्कालीन रणनीतिको रूपमा मतदाता
शिक्षा मुख्य हो । यसले मतदातामा
निर्वाचनबारे जनचेतना अभिवृद्धि गर्न ,
निर्वाचनमा मतदाताको सहभागिता वृद्धि
गर्न , बदर हुने मतको अंश न्यूनीकरण
गर्न प्रत्यक्ष रूपमा र निर्वाचनलाई सम्प्रभा
स्वतन्त्र र निष्पक्ष रूपमा सम्पन्न गर्ने कार्यमा
परोक्ष रूपमा मदत पुऱ्याएको तथ्य निर्वाचन
आयोगबाट बेलाबहुत प्रकाशित सामग्री
, तथ्याङ्क र प्रतिवेदन आदिले देखाउँछ ।
अतः : मतदाता शिक्षालाई निरन्तर , अभ
व्यापक र प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन
गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

त्यस्तै नागरिकमा लोकतन्त्र , निर्वाचन प्रणाली र नागरिक अधिकार एवं दायित्वबारे सानै उमेरदेखि नै सही र ठोस धारणाको विकास गर्न विद्यालय तहको पाद्यक्रममा नागरिक शिक्षाअन्तर्गत निर्वाचनसम्बन्धी विषयवस्तु समावेश गरी पठनपाठन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ । साक्षरता र निरन्तर शिक्षाजस्ता अनौपचारिक शिक्षाका विषयवस्तुमा निर्वाचनसम्बन्धी विषयवस्तु समावेश गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्दछ । गैरसरकारी र सामुदायिक संघसंस्थाले सञ्चालन गर्ने नागरिक सशक्तीकरण र सामाजिक परिचालनसम्बन्धी कार्यक्रममा निर्वाचनसम्बन्धी विषयवस्तु समावेश गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गर्न सकिन्छ ।

मतदाता जागरणले निर्वाचनमा मतदाताको सहभागिता बढाउने मात्र नभई निर्वाचनलाई स्वच्छ , निष्पक्ष , शान्तिपूर्ण र भयरहित वातावरणमा सम्पन्न गर्न , राजनीतिक दल र उमेदवारलाई उत्तरदायी बनाउन र समग्रमा निर्वाचनको वैधता अभिवृद्धि गर्न महत पुदछ । निर्वाचनमा हुने अनुचित प्रभाव र अवाञ्छित गतिविधि न्यून गरी मतदाताको व्यापक र सार्थक सहभागिता सुनिश्चित गरेर मुलुकका निर्वाचित संस्थाहरूमा नागरिक स्वामित्व एवं अपनत्व स्थापित गर्न प्रत्यक्ष मद्दत पुदछ । अतः निर्वाचनको सार्थकता , जनउत्तरदायी सरकार र लोकतन्त्रको संस्थागत विकासमा लागि मतदाता जागरण अपरिहार्य छ ।

